

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERȚIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Nr- 2370/1906.

Circular

cătră protoprezviterii-inspectorii școlari, oficiile parohiale și învățătorimea de sub jurisdicțiunea Consistorului român ortodox din Arad.

Lectura bună e mana hrănitoare și întăritoare a sufletului și fiește care din P. On. protoprezviterii-inspectorii școlari, precum și Onor. preoțime și iubita învățătorime toți vor fi de un gând cu noi, că poporul nostru are trebuința de multă hrană și întărire sufletească.

Edificarea religioasă și socială-culturală a poporului însă se începe deja în școală prin aceea, că dăm în mâna elevilor la anumite prilejuri lecturi bune.

Învățătorul *Iuliu Groșoreanu* a scris o serie de 7 numeri (à 20 fil.) de „*Scrieri pentru popor*“ și „*Dialoge*“ (1 exemplar 60 fileri*), cari pentru conținutul lor variu și ușor, în aceeași vreme și edificător și potrivit referințelor de actualitate, pot fi daruri protrivite pentru elevii mai buni ai școlii cotidiene și de repetițiune, ba pot fi cetite cu folos și de cătră popor, pentru care sunt scrise de altfel.

Le recomandăm deci atențiunei celor mai sus adresate.

Arad, la 5/18 Mai 1906.

*Consistorul eparhial român
ortodox din Arad.*

Școlare.

Nu odată s'a făcut vorbă în publicistica noastră, că învățătorimea noastră nu își face în deajuns datoria, nu-și îndeplinește datorințele, conform idealului visat de conducătorii și fruntașii devotați culturii noastre naționale-religioase.

A recunoaște, că întimpină multe greutăți progresul nostru pe terenul cultural îndeosebi, este o datorie a noastră; dar de aci nu urmează lipsa de destoinicie nici de interes, a acelor, care în această linie de bătaie — ca să ne servim de o expresie figurată — merg în frunte. Nu trebuie să uităm, că în condițiile actuale ale școlii noastre, progresul ce se realizează treptat, an de an, atât după indiciile oficioase cât și din trezia obștei, nu sunt altceva decât dovezi de progres și bună îndrumare, de împlinirea datorințelor învățătoarești, în bună parte a școllelor.

Din multifariile momente, cari contribuiesc și au contribuit la acest nivel, la acest rezultat, de data aceasta — fiind tocmai timpul examenelor — nu pregetăm a releva o fericită instituire în serviciul învățământului, insituția *comisariatului de specialitate*.

A amuțit expresia de revoltă a învățătorilor, altă dată nemulțumiți de criticele »fișcăreșești« ale comisariilor, și tot odată s'au stabilit necesarele conferențe învățătoarești, pentru îndrumări practice, din partea aleșilor tovarăși, față de cei chemați, de a fi luminătorii poporului.

Instituirea comisariatelor de examene în dieceza noastră, este o folositoare și practică întocmire, care nu va lipsi de a arăta roade din ce în ce mai bogate, de a dovedi tot mai mult progresul și îmbunătățirea învățământului nostru poporal-confesional.

Nu de mai puțină importanță și de mare folos este procedura observată în Arhidieceza noastră,

* Se pot comanda dela tipografia noastră diecezană.

care prin conferențele învățătoarești tractuale, puse sub conducerea *profesorilor seminariali*, pune la cale studiarea și discutarea în cercurile învățătoarești, a problemelor arzătoare, de actualitate, privitoare la învățământ și educația tinerei noastre generații.

În dieceza Caransebeșului, vedem că „Reuniunea învățătorilor” desvoaltă o activitate oarecare, mai vrednică de considerație decât activitatea altor instituții românești de aceeași categorie, și... credem a nu greși, când, socotind împrejurările și condițiile actuale de viața a instituțiilor noastre de asemenea natură, ne gândim și lansăm idea unei porniri de acțiune unitară și similară în toate direcțiunile indicate, pentru a facilita școlii noastre ortodoxe române ajungerea țintei, pentru care ea există.

În acest înțeles, încheem spusele noastre cu lozinca: Cei chemați, la post, — cei aleși în... popor

Examenul din Religione în școala elementară.

(În atențiunea Domnilor comisari consistoriali).

Succesul învățământului peste tot depinde dela aptitudinea, destoinicia și mai ales dela diligența învățătorului. Sufletul școlii este însuși acest factor, chemat a cultivă materia brută a tinerelor generațiuni și a nobilită facultățile, cu cari D-zeu a înzestrat pe om, ca să ajungă la perfecțiunea posibilă. Aluat, care dospește toată frământătura — după zisa scripturii — este învățătorul, și neîndoios, tot aluatul, numai calitățile sale le împrumută mediului, cu care vine în contact.

Carecteristica învățătorului este însăși conștiința, cu care-și împlinește chemarea sa; iar mijlocul prin care se afirmă de ceea ce e în faptă, are să fie examenul.

Secolul XIX, numit al culturii, înzestrat'a și școala elementară cu modelul cel mai practic, prin care azi bunăvoința unui învățător, fața de trecut, creiază adevărate minuni. Cu toate acestea examenele dela fiinea anului școlar nu sunt pretutindenea multămitoare. Abstrăgând dela aceea, că succesul învățământului mai atârnă dela multe împrejurări, în ce privește frecvența și providerea școlii cu recvizitele de lipsă etc. — dar și între normale împrejurări cumpăna examenului nu oscilează perfect în direcțiunea succesului. Cu alte cuvint voi să zic, că: pe lângă tot progresul, ce l-a făcut școala, mai sunt încă chestiuni didactice, cari reclamă soluțiune. Multe căi conduc la Roma, dar numai una e cea mai scurtă și singură. Aceasta cale doresc eu a-o afla într'o chestiune didactică, care după cum m'am exprimat este neclarificată, și din partea unor

domni comisari consistoriali s'a dovedit de ne-rezolvită, ceea ce mie mi-a căzut cu nedumerire. Nu mi-a rămas deci alta, decât a prezentă chestia soborului, bărbaților nostri de școală, ca pe calea acestui organ să-i dea soluțiune.

Pe mine nu mă impoartă disciplinile profane ale școlii elementare; chestiunea, ce o deschid, o referez la obiectul religiunii.

Decând sunt preot, totdeauna am catehizat, chiar fără a fi silit de cineva, ci numai din un nobil îndemn propriu — dacă-mi e permis să mă exprim așa. Măestria de a catehiză am învățat-o și eu ca alții, după cunoscutul manual catihetic al lui Stefanelli, ce mi s'a propus la teologia din Arad. Dar principiile didactice din acest manual și-au dat de mal prin reforma învățământului după principiul treptelor formale din timpul mai nou. Evident deci, că acestui principiu a trebuit să mă acomodez și eu, prin ce voi să zic, că: am catehizat amăsurat principului treptelor formale. Forma de propunere, se știe, că e cea dialogică, dar la reproducerea istorioarei vine și cea monologică. Deși în decursul prelegerii propunătorul urmărește mai multe scopuri, — la examinare mai ales două lucruri se au în vedere: enararea istorioarei și abstragerea învățăturilor religioase-morale, cu aplicarea lor la viața creștinilor.

Relativ la examinare am constatat la domnii comisari consistoriali, în cești din urmă 2 ani școlari, 2 păreri divergente susținute de fiecare cu autoritatea cu care i-au înzestrat sureprioritatea diecezană și anume: unul a zis: Să pretindem dela băiat reproducerea istorioarei exclusiv independent; al doilea zice: Numai cu ajutorul întrebărilor a face pe elev să reproducă istorioara; a nu-l forță să reproducă independent, căci procedura aceasta duce la mehanizm.

Mărturisesc, această duplicitate în aceeași materie și flagrantul contrast dintre 2 comisari consistoriali, cărora corpul didactic al cercului inspectorial li datorește cu supunere necondiționată, mai ales când nici îndreptățirea de a-se justifica nu-i permisă, ci simplu are a primi de bune și sfinte înviațiunile și observările ce i-vin ca dela o autoritate didactică: pe mine unul m'a atins neplăcut. Și ca aceasta anomalie să nu se mai repețască: sfidez pe Domnii comisari: să salveze situația, dezlegând chestia, ce-o formulez așa: »*Este permis elevului a reproduce istorioara biblică ori istorioara morală la examinare independent, ori numai ajutându-l prin întrebări?*«.

Sperând, că cei competenți și pe cari îi privește aceasta chestiune își vor spune cuvântul, — eu îmi permit a anticipă aci principiu relativ la examinarea obiectului Religiei, fixat cu deplină competență după Dr. P. Șpan în opul dlui Dr. P. Barbu: „Religiunea în școala popo-

rală", care — pare-mi-se — acum părăsește presa. Acolo se zice: »Purcezându-se dela istorioare particulare, așadară dela concret, elevii vor trebui să documenteze, că știu să enareze fără întrerupere, neajutați de învățator; prin urmare independent, istorioara respectivă. După enarare urmează întrebările de aprofundare materială și religioasă morală, prin al căror răspuns elevii să documenteze, că pricep cele cuprinse în istorioară, dându-și totodată și verdictul: care din intențiunile și faptele reproduse de ei după a lor pricepere și simțire merită reprobare și prin urmare dispreț? Iar tratatul despre examinare se încheie așa: »Reproducerea independentă și cu simț, aprecierea obiectivă a celor expuse și fixarea acestei aprecieri în sentințe, sunt deci recerinte minimale, pe cari examinarea din Religione trebuie să le împlinească«. Din acestea reiese evident regula examinării, care sprijinește reproducerea independentă.

Dar față de cealaltă părere pe lângă care militează unii pedagogi experți, eu nu susțin că acest principiu ar fi infalibil și nu și-ar da și el de mal ca multe altele.

Se vede din acestea, că discuția asupra acestor 2 teorii, la aparență neînsemnate și totuși esențiale pentru mersul învățământului, — imperios se impune. Reputațiunea reprezentanților acestor opinii controversate reclamă validitatea.

Și până ce Domnii comisari, cari în chestiunea aceasta își contrazic, pentru o producere uniformă în viitor, pe calea acestui organ, sper, se vor lămuri unii pe alții ca de altă dată; și constat și aceea că: opul catihetic al dlui Dr. P. Barbu va face cele mai bune servicii catihetilor față de orice inexactitate; vor afla în acela călăuz, care să li lumineze calea și să-i facă să umble cu ochi și picioare proprii în sfera diregătoriei lor. De aceea țin să declar și aici, că promisiunea făcută altădată de a reveni asupra acestui op catihetic, o voi împlini-o în un articol de închiere.

Bărăteaz, 1906.

Nicolae Crișmarin

Sfințirea

petrii fundamentale a sf. biserici din Pocioveliste.

Luni în 29 Mai v. s'a dus la îndeplinire în comuna Pocioveliste un act solemn bisericesc și anume: s'a sfințit piatra fundamentală sau locul pentru noua biserică.

Actul s'a săvârșit din însărcinarea P. S. Sale D-lui Episcop al Aradului, prin protopopul Vasilie Papp, asistat de preoții Teodor Papp, Ioan Papp și Ilie Cioara.

După sf. liturgie a urmat sfințirea apei, stropirea poporului și rugăciunea prescrisă la locul fundamentului pentru noua biserică, apoi reînforcându-ne în biserică veche a urmat predica ocazională rostită de sus numitul protopop și împărțirea anaferei.

În predică s'a atins și împrejurarea, că speșele edificării întregi le supoartă P. S. Sa Părintele Episcop Ioan I. Papp, ca fiul acelei comune, din iubire cătră poporeni, și din pietate cătră memoria iubiților săi părinți, născuți, crescuți și reșoși în numita comună.

Acestea se află de lipsă a se atinge, deși cred că P. S. Sa Părintele Episcop a făcut după zisa s-tei Evanghelii »să nu știe stânga ce face dreapta« totuși ca să nu se deie uităre o astfel de fapta marimonioasă și bine plăcută lui Dzeu și oamenilor, a trebuit pomenită ca exemplu de urmat și îndemn altora.

După actul bisericesc poporul s'a depărtat mângăiat sufletește, iar preoții și slugitorii s'au întrunit la masa ospitală a D-sale Miron Papp, candidat de preot, și nepot al P. S. Sale, unde s'a închinat pentru sănătatea, fericirea și viața îndelungată a P. S. Sale Parintelui Episcop, apoi s'a dus fiecare la ale sale.

Beiuș, 30 Mai v. 1906.

Unul din cei de față.

Constituțiunile apostolice.

(Urmare).

Cartea a VI-a (peri shismáton) se pronunță asupra ființei sectelor judaice și creștine și a tuturor schismelor, punând față de greșele eretice învățatura apostolului, la care avem a ține cu tărie (cap. 1—14) reproabă apoi câte-va erori speciale în cauze de disciplină (15—16) și numai decât în cap 17 tratează despre căsătorie, respective celibatul preoților.

După repețită admoniere a se feri de erezie, în fine tratează în special despre raportul creștinismului față de judaism și păgânism, admoniând a se feri de rătăcirile judaice și păgânești (cap 18—30).

Primele șase cărți sunt fără îndoială operatul vre-unui autor, care lasă pe apostoli să grăiască, ceea ce el ar fi voit se zică și așa orânduile bisericesti precum erau pe timpul și în timpul acelu autor ni-le reoglindește, întocmai ca și cum ar fi fost văzute de înșiși apostolii. Iată ce scrie marele scrutător german Drey în opul său¹⁾: »Autorul acela a voit să scrie o carte

¹⁾ Neue Untersuchungen über die Constitutionen und Canones der Apostel, 1832. P. 42.

din care tot creștinul să se poată lumina despre religiuinea sa și creștinism, precum adecă erau în realitate acestea, ca astfel despre părți și întreg să-și câștige o noțiune, spre a pricepe ce s'a petrecut în viața bisericii, ca acelea să și-le însușiască; s'au spre a ne exprima în modernul titlu al cărților, autorul a voit să scrie pentru timpul său un *catehism*. Și pentru ca această carte cu atât mai prețuită să fie a o ascrie apostolilor, fără să fi voit cât de puțin a prezenta, fiind el de firma convinșiune, că așezămintele și celelalte pe cari le descrie el, dateaza — dacă și nu toate, apoi cea mai însemnată parte, din timpul apostolic». Drey a ajuns pe baza cercetărilor sale anterioare, cu privire la cuprinsul primelor șase cărți, la rezultatul, acceptat în general, că acestea s'au compus în Siria prin a doua jumătate a veacului al treilea. Au și venit înainte în limba siriacă, arabică și etiopică diferind destul de textul grecesc.

Se înțelege, de sine că multe dintre așezăminte etc., despre cari fac cărțile pomenire, sunt de origine și mai veche, și iarăș multe din timpul apostolilor.

Cartea a VII-a (cap 1—21) tratează despre cele două căi: calea morții și a vieții, păcatele de cari creștinul trebuie să se ferească și virtuțile, cari nezmintit are să le practice, ni-le pune în curată lumină. Partea această a cărții se și poate numi *oghinda morală* a creștinismului.

Partea a II-a (cap. 22—49) e un fel de colecție liturgică, cuprinzând indegetări duble (cap. 22, 39—45) despre botez, apoi număroase formule de rugăciuni, dintre cari unele la liturgie, iar altele afară de aceasta se pot întrebuița.

Intreaga carte poartă titlul nimerit: *Peri politeias* = disciplina creștină, *peri euharistias* = sărbarea sacrificiului (sf. cuminecătura), *caî tis catà Hristòn mișeós* = (catechiumenatul și botezul), care fără îndoială are autor, propriu de celelalte șase cărți, — și s'a scris pe timpul trecerii dela sabelianism la azianism; așadar la începutul secolului al IV-lea.

(Drey op. c. pag. 84—103.)

Cartea a VIII-a, — abstrăgând de unele adausuri străine, se poate numi o pontficală a bisericii vechi. Ea, cuprinde afară de un formular tipic complet pentru liturgie și alte formulare ca hierotenirea episcopilor, prezbiterilor și diaconilor, hierotezirea subdiaconilor și lectorilor, un formular (molidvă) pentru sfințirea untului de lemn și sfințirea apei, ritualul laudelor de zi, precum și prescrieri pentru primiți, zeciuală și altele.

(Va urma).

Excursiuni școlare.

Seminarul nostru din Arad și-a încheiat Sâmbătă excursiunile școlare cu vizitarea economiei de model ce se face la domeniul contelui Zselénszky în Ötvenes. Elevii cursurilor ultime pedagogice și teologice au fost conduși de însuș directorul Roman Ciorogariu. Institutul a fost primit cu cea mai mare preveniență din partea domeniului și însuși șeful administrației domeniului, domnul Recsey a condus tinerimea la toate ramurile economice, ținând formale prelegeri intuitive cu elevii. Așa de pildă în lăptărie, asupra chipului de a conservă laptele prin răceala de 8—10 grade imediat după muls și apoi ținerea la loc desinfiat cu var și lipsit de orice vietate vegetativă și altele din manipularea lăptăriei, smântâna, untul, etc.

De aici a condus elevii la grajdurile de vite cornute. Mai nainte la vacile de muls, arătând cum se desinfițiază grajdurile tot cu var și cum se face ventilația astfel în cât în grajd cu 60—80 vite aerul e curat ca și într'o chilie bine aerizată. Apoi ținerea în curățenie a vitelor prin spălare și țesălare.

Hrana vitelor cum se pregătește, anume, nici când să nu se dea trifoiul proaspăt, căci conține apă multă ci uscat și mestecat cu alt nutreț uscat. Conturbările de mistuire provenite din hrănirea vitelor exclusiv cu pleavă, diferența între păturile vitelor de rasă apuseană și vitele noastre albe. Insușirea diferitelor soiuri de vite, cum e Simethal, Bonyhád etc.

Mulsul vacilor, să nu mulgă om slab ori obosit, apoi mulsul să se facă la ora fixă, pe minut, căci altfel vaca își trage laptele. Vaca să fie mânăzită la un an și jumătate ca pe 2¹/₂ an să aibă vișele, atunci se face bună de lapte. Vitele, anume soiul de Simenthal și Bonyhád nutrite după sistemul lor dau până la 20 și peste 20 litre la zi și în genere 6—8000 litre la an. Vacile de muls nu sunt supte de vișei, ci vișeii lor sunt aplicați la alte vaci cu vișei, astfel că acele vaci nu se mai mulg ci lăptează vișelul propriu și cel străin, adecă vaca de muls își dă vișelul la doică, ca aceea să-l crească iar ea să aducă venitul cel enorm cât face 6—8000 litre lapte la an, socotit cu 20—24 fil. în piața din Arad unde se vinde.

Dupăce vișeii se înțarcă, sunt anume hăniți după destinațiunea lor. Anume tăurașii, cu hrană ce face untură pe ei, cum e porumbul. Vișelele din contră, numai cu ierboase și cu ovăs, astfel anume, ca nici când să nu fie încălate de grase, ci anume bine ținute ca să aibă atâta putere cât îi trebuie pentru dezvoltare. O vită astfel crescută se face bună de lapte până când cele ținute cu porumb și în genere grase, rămân slabe de lapte.

Dintre tăurași se aleg ce e de soiul pentru prăsire și la vârstă de un an și jum. se vinde bucata după cum e, câte cu 7—800 cor. Cumpărătorii sunt comunele și proprietarii. Cei castrați se pun la îngrășare în vârstă de 3 ani și se fac câte de 8 măji.

O interesantă prelegere intuitivă a urmat apoi asupra manipulării gunoiului respective menținerea amoniacului în el prin legarea cu var și coacerea prin astucrarea cu pământ. Înaintea laicului este neînchipuită diferența productivă între gunoiul astfel legat și între gunoiul lăsat liber, din care evaporază amoniacul, care îi este puterea productivă. Un car de gunoi sistematic îngrijit face cât 3 care de gunoi evaporat.

Dela vitele cornute a urmat la rasele de cai, anume de Mura ca și cai grei de lucru. Puterea acestora ș. a. Admirabili au fost doi armăsari unul soi deosebit de mare de 2 ani și altul de rassă belgiană (Brabant) de 3 ani. Pe puste se validează soiul de Mura, care are acea talie ca și cei nemțești și englezești, dar acești din urmă sunt prea grei și așa se surpă în glodurile de pe pustă. S'au arătat mânzi produși prin încrucișare de soi greu și ușor. Apoi rassă specială, americană, engleză, arabă. Cu un cuvânt diferitele soiuri de cai după însușirea lor.

Dela vite a condus apoi elevii la viie, anume arătând chipul cum se face lucrarea viiei cu plugul și întinderea pe sârmă. Cu un cuvânt ce a fost instructiv pentru vieri.

După toate aceste minunate și folositoare învățături pentru viitorii preoți și învățători, cari au să dea exemplu de economie rațională poporului, domnul șef (tistartău) Recsey, neîntrecut în amabilitatea sa și și vesel, că elevii ascultau cu atențiune prelegerile sale, a servit și masă studenților noștri, cari s'au despărțit de acest frumos domeniu cu o parte de învățatură, care le poate fi de folos pentru toată viața acelora cari se vor folosi de ele.

Nr. 2789/1906.

Onorată Redacțiune!

Poftim On. Redacțiune, ca recenzia de sub ./ făcută de profesorul S. Secula asupra manualului »Curs practic de limba română« de Iuliu Vuia, să o susceapă în întregime în organul diecezan, iar originalul recenziei să ni se restituie.

Arad, din ședința cons. a senatului școlar ținută la 25 Mai v. 1906.

Joan J. Bapp m. p.

Episcopul Aradului.

Recenziune.

Este primul caz, când mi se cere judecarea unui manual de școală din specialitatea mea; și din acest motiv, dar mai ales din motivul că recenzii de această natură, conform actualelor cerințe pedagogice și de instrucțiune peste tot, după știința mea, la noi nu s'au făcut, — îmi voi lua voie, ca cu această ocaziune, premizând câteva considerațiuni generala asupra învă-

țământului limbei materne (române), să-mi îndeplinesc rolul de recenzent al manualului (manuscris): Curs practic de limba română, etimologie, sintaxă, stilistică și literatură, pentru clasele 3. 4. 5 și 6. ale școlii primare, de Iuliu Vuia, învățător-director în Banat Comloș (Nagy-Komlós).

Gradul de propășire al unui popor se caracterizează prin producțiunea lui literară. Literatura nu există decât ca un product al forțelor intelectuale-artistice naționale, iar mijlocul de exprimare a acestora este limba, care se acopere cu conceptul de naționalitate.

De-aci importanța cultivării limbei, de-aci silințele marilor binevoitori ai omenirii, ale pedagogilor, de a îndruma învățământul limbei în direcția cea mai corăspunzătoare firii omenești și naturii acestui obiect de învățământ.

Școala veche, ale cărei tradiții s'au revărsat din veacul XVI până în zilele noastre, încărcă mintea elevilor cu regule gramaticale, cari ca niște strigătoare exemple de exerciții de mnemotehnică mai trăiesc în memoria acelor „exceleți elevi“, cari în viața lor n'au știut să scrie trei rânduri comparabile în precizie și frumsețe, cu poveștile unui moșneag țaran, necărturar. Chiar și la institutul nostru diecezan (pedagogiu) am apucat vremea, când trei ani în rând se învăța gramatica română, fără ca din elevii astfel „gramatizați“ să avem astăzi între învățători decât „corbi albi“, cari știu să scrie corect românește.

Facem aceste reflexiuni numai și numai pentru a arată, că studiarea gramaticii nu este, nu poate fi un scop, ci numai un mijloc, mijloc pentru a scrie, a se exprima corect și a înțelege bine o limbă, — mai ales când e vorba de limba maternă și în special instrucțiunea ei în școlile elementare. Încălcițele definițiuni, aplicațiunea regulilor, cer o forță abstractivă în general imposibil de așteptat dela elevii claselor elementare; această „filosofie a limbii“ — putem să-i zicem așa — care se numește gramatică, poate să fie abea în clasele medii obiectul unui studiu, studiu de verificare a cunoștințelor de limbă, câștigate mai mult prin imitație, intuiție și cetire, în clasele elementare.

Din această ordine de idei ar rezultă, că scopul învățământului gramatical în școlile elementare (învățământul gramaticii unei limbi străine, necunoscute de elevi, în școala elementară, e o crimă de les pedagogie) este, cunoașterea limbei vorbite, înțelegerea cetirei și corectitatea scrierei. În ce privește corectitatea scrierei, cea mai grea, din cele înșirate, se poate face, adecă pot fi conduși elevii la cunoașterea ei mai mult prin analogii, comparații și deprinderi (exemple). Ministrul instrucțiunii în Franța, Fortoul și celebrul Duruy au cerut învățătorilor prin circularele (1854 și 1866): „să evite abstracțiunile, și subtilitățile gramaticale, care îngreunează memoria, fără nici un profit pentru inteligența școlarelor“. Procurați copiii — zic acele circulare — pe măsură cu priceperea lor cele mai frumoase bucăți din literatura noastră, conduceți-i să le priceapă și fiți incredințați, că pe această cale se va învăța mai ușor limba, cu ființele ei.

Din cele de până aci, conchid: Gramatica trebuie să se învețe pe baza cărții de cetire. Dacă învățătorul e bun gramatic — cum ar trebui să fie toți! — s'ar putea achita perfect de datorința sa, în ce privește instruirea din gramatică, fără ajutorul gramaticii pentru elevi, având pentru sine un manual conducător, ca de es. manualul dlui I. Manliu sau Metodica limbei române de Gh. N. Costescu, amândouă din Bu-

curești. (Căci, o limbă-o, cultură; și: ab Oriente lux! pentru noi, trebuie să se știe odată pentru totdeauna).

Nu sunt însă în principiu combatant absolut al manualelor de gramatică și peste tot de limba română și pentru școlarele elementare; dar este a se pretinde dela ori ce manual de asemenea natură, să nu confunde materialul pentru învățător cu cel pentru elevi și să observe, în desvoltarea materialului, principiile pedagogice — până la altele mai bune — cele actuale.

După acestea voi trece la cezurarea lucrării sâr-guinciosului publicist didactic d. *Iuliu Vuia* și voi arăta atât defectele cât și calitățile ei.

După planul de învățământ, gramatica are să se propună, în școlarele elementare, în clasele III și IV, în mod concentric, tratându-se îmbinată *sintaxa* cu etimologia și exhaustându-se întreg materialul în aceste clase (mai concis elaborat), ca apoi în clasele V și eventual VI, să se repete numai aplicarea regulilor gramaticale în legătură cu analizele stilistice și literare.

D-l Vuia împarte materialul gramatical propriu zis după 6 clase, fragmentându-l astfel prea mult. Dar se poate că d-sa nu s'a gândit la elevii cari cu 4 clase trec în cursul mediu (fără complectă parcurgere a materialului gramatical?) și a voit ca prin fragmentare să împuțineze și eshaurieze materialul atât de greu de isprăvit în școlarele noastre bântuite de multe neajunsuri, în calea progresului.

După metodică, exercițiile stilistice se încep prin vorbirea despre singuratiche obiecte, în legătură cu învățământul intuitiv (clasele I și II); apoi se continuă cu exerciții de imitare a modelelor de stil (III și IV); și se încheie cu compoziția (V. VI).

În cartea d-lui Vuia — precum arată și titlul cărții — lipsesc exercițiile pentru cl. I și II; începe însă cu exerciții pregătitoare în cl. III și continuă cu compoziții în cl. IV (fără tranziția imitațiunii).

Partea stilistice practice e bine elaborată, dar în contul ei (practică) s'a redus din stilistica propriu zisă.

În ce privește materialul de literatură, acela e prea restrâns și incolor. Literatura trebuie să încălzească, să însuflețească, să provoace dragoste de cetiv și înțelegerea rosturilor gândirii omenești. Curente (și perioade) în literatura română nu sunt indicate. Nota caracteristică a scriitorilor nu e relevată. Lipsesc perlele literaturii române: Cipariu, Bariț, Slavici, Ispirescu, St. O. Iosif, Sadoveanu, Hașdeu, Iorga, Xenopol, Vla-huță, iar despre Coșbuc sunt două șire. Despre literatura poporană se zice, — că e făcută de cărturari pe limba poporului.

Un defect al cărții d-lui Vuia este, că întreg materialul e fragmentat și intercalat părți-părți, în diferitele clase, pierzându-se cu totul concentrațiunea materialului și prin urmare și a percepțiunea sistematică și crearea unei perspective succinte a elevilor asupra materialului învățat.

În direcția indicată și conform principiilor expuse mai sus, se poate revizui manuscrisul ușor, cu care ocaziune se pot îndrepta și sporadicele defecte de stil.

Ca merit, calitate a manualului, care ne dovedește pe un învățător iscusit, relevez, că în procedură, în metod, d-l *I. Vuia* presintă regulile gramaticale intuitive, fiind aplicate la exemplele luate din vorbirea comună (Și mai bine eră, dacă exemplele le luă din scrierile clasicilor nostri, cum e I. Creangă, Al. Odobescu etc.).

Arad, 1906 Aprilie.

Sever Secula
profesor seminarial.

CRONICA.

Alegere. Luni în 4 Iunie 22 Mai s'a ținut alegerea de învățător în comuna Sămbăteni, unde a fost ales Petru Lupășiu cu 237 de voturi.

Programa examenelor publice dela școala civ. de fete din Arad, la finea anului școlar 1905/6. *Vineri*, în 9/22 Iunie înainte de amiază: dela orele 8—12 examen din toate studiile cu elevele din clasele I. și II. *Sămbătă*, în 10/23 Iunie, înainte de amiază dela orele 8—12 examen din toate studiile cu elevele din clasele III. și IV. *Duminică*, în 11/24 Iunie d. a. dela 4—6 oare examen din muzică, cântare, declamațiuni, încheierea festivă a anului școl. și distribuirea testimoniilor. Lucrurile de mână, probele de caligrafie și desene vor fi expuse în decursul examenelor, într'una din sa-lele școlale. Direcțiunea institutului invită cu stimă pe părinții elevelor, pe amicii școlalei și pe întreg publicul românesc.

Apel! Subscriși, în numele comitetului bibliotecii centrale preoțești-învățătorești din tractul protoprezviteral al Vașcăului, rugăm pe toți autorii și editorii de opuri, precum și pe toți binevoitorii și sprijinitorii progresului cultural al acestui tract, să binevoiască a concurge la augmentarea susnumitei biblioteci priu dăruirea de opuri din domeniul teologic-pedagogic, științific și literar ori și prin ajutoare în bani.

Dăruirile de orice natură, cari la timpul său se vor cvită în public, sunt a se trimite la adresa subscrisului presidiu în Șeghiște (Szegyst, p. u' Rieni, com. Bihor). Vașcău, 1/14 Maiu 1906 Vasile Nicoruția not. com. bibliotecii Moise Popovicu, președ. com.

Pentru biserică. Iată conspectul celor ce au contribuit la procurarea unui tămăiar (cădelniță) pentru sf. biserică gr. or. rom. din Buhani: Dragina Mezei, Maria Subotelean, Ioan Muntean, Vasile Ageu, câte 2 cor. Ancea Galea, Terențiu Cociu, Ioan Cociu, Macrina Dronca, Iosuna Ageu, Ștefan Costa, Maria Toma, Pavel Ageu, Vasile Ageu, Maria Ageu, Teodor Faur, Eva Vaiean, Sofia Pop, Ilie Ardelean, Pavel Văiean, Floare Giurca, Maria Pop, Maria Covaciu, Maria Ageu, N. N. Ignat Pop, Irina Pop, Ana Michailă, Terențiu Palade, Frații Iosifa și Ioan Ageu, Elisabeta Caci, Pavel Groza câte 1 coroană. Sofia Florea 80 fil. Demetriu Putin 60 fil. Macrina Florea, Ioan Beldea, Brândușă Costa, Veronica Malița, Ioan Ageu, câte 50 fil. Pavel Faur, Persida Giurca, Panteleimon Crișan, Chiriana Luncuț, Terențiu Crișan, Ana Groza, Teodor Tulea, Magdalena Bortis, Teodor Ioneșel câte 40 fil. Ioan Crișan I. Ioan 24 fil. Chiriana Boloș, Ana Mihocăș, Terențiu Beldea Ana Toader, Maria Mladin, Ana Ciunta câte 20 fileri. Ioan Crișan alui Mihal, 10 fileri.

Cronică bibliografică.

Sămănătorul nr. 22. cuprinde: Literatura de călătorii, de N. Iorga (Londra). — Să nu te ducă în ispită, de D. Nanu. — Moș Sandu, L. Bucovineanu. — Nostalgie (versuri) I. U. Soricu. — Seminarul pedagogic, G. Bogdan-Duică. — Sonet, C. S. Hasnaș. — Serbările dela Sibiu, N. Iorga. — Cronică, Revista, Ziare, de N. Iorga. — (Între Reviste se amintește și Nr. 21 din „Biserica și Școala“, cu datele relative la biserică noastră din Mereag (Moise Popovicu). — Gravuri: Icoana pin 1623 alui Vasile Ureche fost paharnic (sfinții lucrăți pe fildeș, însemnarea pe metal).

Viața Literară nr. 22: „Școlile“ noastre literare, ee I. Gorun. — La bustul lui Eminescu, de C. Pavlescu. — Expoziția și teatrul, Z. Bărsan. — Vouă tuturor (versuri albe) Corina Lazzariny. — Cerșetorul, T. Cercel. — Rămâi, I. Minulescu. — Cronica literară, de Il. Chendi și Al. Cazaban. — Salomea (dramă de Oscar Wilde). — Doamne ajută-ne, de R. Cioflec. — Iubileul de 1800 ani al Românilor, C. V. Obedeau. — Legende și tradiții (din popor). — Notițe și Informațiuni, Bibliografie.

Albina 35: M. S. mulțumește poporului. — G. Coșbuc, Academia Română. — N. Niculescu și C. Stoinescu, Câteva felii de ulei. — M. Sadoveanu, Rădășanii și sărbătorile Sf. Mercurie. — T. Anastasiu, Câteva cuvinte despre întreținerea plantațiilor de vițe americane. — Maior S. Leonte, Intocmirile gospodărești ale armatei. — R. Cum se prind elefanții în India. — V. S. Moga, Lucrările agricole în luna Iunie. — Cronica săptămânii, Bibliografie, Ilustrațiuni.

Concurese.

Nr. 352/906.

Spre scopul conferirii de **stipendii** din „**Fundațiunea lui Gozdsu**“ pe anul școlar 1906/7 pentru școalele medii, facultăți, universități și școalele de cadeți militari la armata comună și honvezi — se scrie concurs pe lângă următoarele condițiuni:

1. Concurenții să documenteze cu documente originale sau autenticate de notari publici:

- a) că sunt fiii de cetățeni ungari și aparțin bisericii ortodoxe orientale române, spre care scop se recere estrasul din matricula botezaților, provăzută cu clausula parohului competent, că și de prezent aparține la biserica greco-orientală română —
- b) că studiază cu succes bun la vre-un institut public din patrie, spre care scop au să subștearnă studenții dela școalele medii atestatul despre anul școlar 1905/6, ear cei dela facultăți și universități indicele despre toate cursurile ascultate și respective documentul despre progresul făcut; că nici averea proprie, nici a părinților nu ajunge să acopere toate trebuințele pentru creșterea concurentului, spre care scop e a se produce atestatul diregătoriei politice competente. Atestatul să cuprindă și date pozitive despre această avere și trebuie să fie subscris și de preotul locului, ear dacă nu ar fi acolo preot ori ar fi nruđit cu concurentul, trebuie să fie subscris din partea protopopului concernent.

. Dacă concurentul a intrerupt studiile, atunci are să producă și atestat oficios despre ocupațiunea sa intru timp și despre purtarea sa morală pe acest — timp.

3. Fiecare concurent are să arete în petițiunea sa, specialitatea la care, și locul unde voește a continua stadiile, cum și aceea dacă are și alt stipendiu.

4. Cei ce voiesc să studieze în străinătate au să arete necesitatea de a face studii în strainătate ca în cazul dacă li-se va votă stipendiul să se poată îndată esoperă concesiunea ministerială prescrisă.

5. Cu privire la concurenții pentru dobândirea de stipendii spre absolvarea școalelor militare de cadeți, se observă, că stipendiile acestea pe lângă documentarea condițiunilor stabilite în acest concurs (p a) c), 2, 3, 6, 8, și 9) numai atunci se vor estradă comandei școalelor militare, dacă concurentul va documentă că este privit de elev regulat la respectiva școală de cadeți.

6. Petițiunile instruate cu documentele necesare sunt a se adresa la reprezentanța fundațiunei lui Gozdsu Budapest VII, Holló utca 8 sz. **până la 5 August n. c.**

7. Totodată se provoacă toți stipendiștii actuali, prin urmare și cei absolvenți, cari cer ajutoare pentru depunerea rigoroaselor și câștigarea gradului de doctor, că până la terminul susindicat, să arete rezultatul studiilor din anul școlar 1905/6, căci altcum li-se va sista stipendiul, resp. nu vor căpăta ajutorul.

8. Petițiunile cari nu sunt instruate cu documentele susamintite sau sosite după terminul scris, nu se vor lua în considerare.

9. În interesul expedării regulate, fiecare concurent să indice în petițiune locul și poșta ultimă, unde este a i-se trimite rezoluțiunea reprezentanței.

Din ședința comitetului fundațiunei lui Gozdsu ținută în Iunie 1906.

1—3

Comitetul.

Cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“ se escrie concurs pentru îndeplinirea stațiunei învățătoarești dela școala confesională din **Becicherecul-mic** (pprezviteratul Timișorii).

Emolumentele anuale sunt: 1) în bani gata 600 (șasesute) cor. plătibile lunar anticipativ; 2) pentru lemne 30 (treizeci) cor.; 3) pentru conferință 10 (zece) cor.; 4) pentru scripturistică 10 (zece) cor.; 5) cortel liber cu 2 odăi, grădină și aparținătoarele; 6) pentru curatorat și încălzirea salei de învățământ se va îngrijii comuna bisericească; 7) dela înmormântări, când va fi poftit, 1 (una) cor.; 8) cvincvenalul se obligat a-l răspunde comuna bisericească numai după un serviciu neintrerut de 5 ani în această comună. Alesul e obligat a providea și cantoratul fără alta remunerație.

Recursele ajustate cu documentele despre cvalificațiunea prescrisă sunt a se înaintă la Prea on. oficiu pprezvital în Temesvár-Gyárvaros.

Reurenții vor avea să se prezente, însă nu în ziua alegerii, în vre-o Duminecă ori sărbătoare spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Becicherecul-mic la 22 Mai (4 Iunie) 1906.

Comitetul parohial.

Cu consenzul ppreb. *Dr. Tr. Putici* inspector școlar.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului vacant învățătoresc din **Ilteu** prin aceasta se publică concurs cu terminul de recurgere **de 30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele incopciate cu acest post sunt: 1) Salar 600 cor. 2) pentru curatorat 20 cor, 3) pentru scripturistică 4 cor. 4) 8 stânjeni de lemne, din care se va încălzi și sala de învățământ, 5) cvartir și grădină.

Doritorii de a ocupa acest post se avizează, ca recursele lor instruite cu documentele de cvalificațiune cu testimoniu despre absolvarea alor 4 clase medii precum și cu certificat relativ la capacitatea de a conduce cor și adresate comitetului parohial din Ilteu să le suștearnă în terminul concursal P. onor. oficiu ppopesc în M.-Radna, iar dâșșii să se prezinte în vre-o Duminecă sau sărbătoare în s-ta biserică din Ilteu spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Ilteu, din ședința comitetului parohial ținută la 3 Iunie n. 1906

Augustin Grozescu
președinte

Petru I. Binchici
notar

In conșelegere cu: *Procopie Givulescu* pprezviter, inspector școlar.

1—3

Prin înalta rezoluțiune a Ven. Consistor diecezan Nr. 1756/906, s'a decretat sistemizarea unei capelanii temporale pe lângă veteranul paroh Toma Micșa din **Alioș**, protoprezviteratul Lipovei, deci pentru îndeplinirea acestei capelanii temporale, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia diecezană „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreună cu aceasta capelanie sunt: 1. Una sesiune parohială din 30 jugh. catast. 2. Un intravilan de un jugher castast. 3. Birul și ștolele usuate. Din toate aceste venituri și legatele împreună cu aceasta parohie, între care se înțelege și întregirea dotației dela stat ce o primește parohul nu altcum și ajutorul ce i se va da capelanului, vor beneficia și respective se vor împărți între paroh și capelan în părți egale. Alegândul capelan va suporta și dările după partea sa de beneficiu.

Se observă că alegândul capelan va avea să provadă și catihizarea la ambele școli ale noastre din Alioș, fără alta remunerațiune. Dela recurenți se recere calificatiune de cel puțin pentru parohii de cl. II., recurenții cu calificatiune de cl. I., vor fi preferiți.

Recurenții se avizează, ca recursele lor ajustate cu documentele prescrie de calificatiune adresate comitetului parohial din Alioș, să le înainteze până la termenul sus indicat subscrisului protoprezviter în Lipova (Lippa), precum și să se prezinte, cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parohii în s. biserică din Alioș, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și a se face cunoscut poporului.

Alioș, 12/25 Martie 1906.

Comitetul parohial

In conțelegere cu mine: *Volcu Hamsea* protoprezviter

—□— 2—3

Pentru împlinirea vacantelor posturi de învățători din **Babșa, Checheș T. Hodoș și Jabăr**, toate în tractul Belințului, se anunță concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreună cu aceste posturi sunt:

1). **Babșa**: a) In bani gata 340 cor., b) pentru conferență 20 cor., c) pentru scripturistică 20 cor., d) 24 metri lemne, prețuite cu 144 cor., din care este a se încălzi și sala de învățământ., e) 3 jugăre pământ (à 30 cor.) 90 cor., f) 30 Hct. bucate parte grâu, parte cucuruz, prețuite în 275 cor., g) locuință corăspunzătoare, cu intravilanul de lângă ea și h) dela fiecare înmormântare la care e poftit 40 fileri.

3.) **Checheș**: a) In bani gata 400 coroane, b) 10 m. m. grâu și 10 cucuruz despoiat, c) locuință cu 2 încăperi și bucătărie și grajd, d) 32 metri lemne, din care este a se încălzi și sala de învățământ, e) pentru conferențe, adunări generale și scripturistică la olaltă 22 coroane.

3) **T. Hodoș**: a) In bani gata 480 cor., b) uzufructul dela 4 jugăre pământ (à 20 cor.) 80 cor., c) pentru lemne, din cari are a se încălzi și sala de învățământ 70 cor., d) pentru conferență respective adunări generale 16 cor., e) pentru scripturistică 4 cor., f) locuință de o chilie și bucătărie, apoi grajd și 1/2 jugăr intravilan.

4) **Jabăr**: a) In bani gata 600 cor., b) 32 metri lemne, din cari este a se încălzi și sala de învățământ prețuite cu 160 cor., c) pentru conferență, respective adunări generale 40 cor., d) pentru scripturistică 20 cor., e) pentru purtarea agendelor scripturistice ale sinodului și comitetului parohial și facerea socoților culturale 10 cor., f) 2 jugăre pământ arător și 1 jugăr grădină intra și estravilană, prețuite toate în 120 cor., g) Dela înmormântare cu liturgie, unde este poftit 2 cor. și fără liturgie 1 cor., h) locuință constătătoare din 2 chilii, bucătărie și cămară.

Funcțiile cantorale toți vor avea să le facă fără altă remunerație.

De asemenea toți vor avea să poarte dările după pământul ce beneficiază, din dotația lor.

In beneficiu vor intra abea dela începutul anului școlar 1906/7.

Petițiile instruate conform normelor în vigoare se trimit comitetului parohial respectiv, pe calea oficiului protoprezviteral gr. or. rom. al Belințului (Bélinecz, Temes-megye) având reflectanții a se declara că, cu începere de când, formează pretenziune la evincenul, și a se prezenta într'o Duminecă sau sârbătoare în sf. biserica din parohia unde concurează, spre a-și arăta desteritatea în cântări și tipic.

Se observă că, la postul din Jabăr numai deja după 5 ani de servicii prestată aci, se va socoti evincenulul prim.

De asemenea că, la toate 4 posturile, preferiți vor fi cei cu calificatiune superioară, respective cei cari vor putea dirigia coruri.

Belinț, în 9/22 Maiu, 1906. *Comitetele parohiale.*

In conțelegere cu mine: *Gerasim Sârb* protoprezviter

—□— 3—3

„Janus“ institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“
pentru Austro-Ungaria.

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➡ Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile. ➡

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.
Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000,000 cor. | Averele institutului 31.000,000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== **Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric.** =====

==== **Herchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).** =====

(18)